

David Dreyer Lassen, cand.polit., ph.d., adjunkt i offentlig økonomi
Økonomisk Institut, Københavns Universitet

Antiantipaternalisme, men ikke paternalisme: Et svar til Christopher Arzrouni

Problemet for (og med) fuldblods libertarianere er at troen på at det enkelte menneske *altid* handler til sit eget bedste er netop det – en tro. Påstanden om den fuldkomne ufejlbarlighed, eller bare gennemsnitlige samme, tages som et axiom, hvorfor Christopher Arzrounis konklusioner i WA d. 16.4. om paternalismens svøbe følger tautologisk og yderligere debat derfor er umulig. En mulighed er at stoppe her og se Arzrounis indlæg som en mulighed for at levere en effektiv punchline. En mere frugtbar, økonomisk videnskabelig vej er at underlægge påstanden om hvorvidt det enkelte menneske altid handler til sit eget bedste en empirisk test. Påstanden er falsificerbar – og er blevet falsificeret gentagne gange af økonomisk og især psykologisk forskning gennem de sidste tre årtier. Folk har ikke nødvendigvis rationelle forventninger, de benytter sig af tommelfingerregler der medfører systematiske brølere, og de foretager forskellige valg i identiske problemstillinger når kun sprogbrugen i problemets formulering ændres. Det bør ikke betyde at der er frit slag for alskens paternalistiske indgreb, men det kunne måske, efterhånden som denne gren af økonomisk teori der kendes som *behavioral economics* bliver mere bredt accepteret, give anledning til genovervejelse af enkelte paternalistiske principper hos selv dogmatiske libertarianere.

Regulering af sikkerhedsselebrug er et af de simple eksempler. Motivationen er sandsynligvis en blanding af paternalistisk indgriben og de på andre skatteydere påførte fiskale eksternaliteter. Det paternalistiske indgreb kan begrundes i psykologisk forskning der viser at beslutningen om at spænde selen primært påvirkes af sandsynligheden for det at komme ud for en ulykke og at folk undlader at indveje ulykkens omfang i deres forventede nyttebetragtning og samt at (nogle) folk tenderer til at undervurdere ulykker der sker med meget små sandsynligheder.

Eksternalitetsargumentet baserer sig på at den enkelte skatteyder ikke ønsker at bidrage til at dække andres ryggsløse opførsel. Det synes et rimeligt argument: Jeg ønsker ikke at betale over skatten til folk der kommer galt af sted på grund af deres manglende sikkerhedssele. Argumentet holder ifølge Arzrouni ikke af to grunde: For det første da man ikke gennemfører det på andre potentielt omkostningstunge områder såsom rygning, druk, usikker sex og fed mad. For det andet, og det overflødig gør vel egentligt det første, at den offentlige sektor jo bare kan lade være at dække disse udgifter.

Det første modargument giver ikke mening: Skal det faktum at det er svært at regulere om usikker sex betyde at man ikke kan regulere og bør regulere om selebrug? Selvfølgelig ikke. Principper af den slags er ikke rationelle, men det er case-by-case cost-benefit analyser. At forbyde alkohol og rygning er desuden alt for hårdhændet, jf. nedenfor, og derfor er alkohol og rygning jo faktisk kraftigt reguleret, ligesom fed mad måske burde være det.

Lad os med hensyn til det andet modargument se på et eksempel: Vi kan forestille os en ny lov der siger at hvis en person kommer svært til skade på grund af manglende selebrug er der lukket for det varme vand: intet offentligt sygehus må behandle patienten, der indføres en undtagelse i lægeløftet for lige præcis denne situation, og medierne skriver ikke blødsødne historier om manglende behandling trods livstruende åbne kraniebrud. Surt for familien, hvis velfærdstab ikke-selebrugeren måske ikke internaliserede, men i udgangspunktet helt fint med mig. Et muligt problem er dog at der ikke er en direkte sammenhæng mellem ikke at bruge sele og at komme til skade i en ulykke.

Også folk der bruger seler kommer til skade. Ambulancefolkene skal derfor på stedet afgøre om selebrug i det givne tilfælde havde betydet manglende tilskadekomst, om end det måske kan være svært, særligt i situationen, at vurdere denne kontrafaktiske situation. Er en syg ryger syg på grund af rygningen? Ikke-rygere får også lungekræft.

I praksis kan den offentlige sektor, bl.a. på grund af manglende information, ikke troværdigt forpligte sig til *ikke* at behandle tilskadekomne i trafikken, ligesom det politisk synes svært at nægte dødsyge storrygere behandling på det offentliges regning. Derfor synes det rationelt for den offentlige sektor, som følge af en simpel cost-benefit analyse, at undersøge muligheden for forebyggelse gennem f.eks. kampagner eller lovindgreb. Dette argument blåstempler selvfølgelig ikke alle sådanne tiltag, med skyldig hensyntagen til også den offentlige sektors imperfektioner og egeninteresser, men det udelukker dem heller ikke aldeles. Valget står ikke nødvendigvis mellem den fuldt formynderiske stat og det libertarianske paradys – men da mistes naturligvis lidt af den provokatoriske effekt. Staten er ikke kun staten – staten er os, og det er os der ikke vil betale.

Regulering af selebrug er et eksempel på asymmetrisk, eller måske ligefrem libertariansk, paternalisme. Det er ikke nogen stor indgriben i fuldt rationelle menneskers adfærd, da de må forventes at bruge sele jf. de af Arzrouni refererede ulykkestatistikker, men påvirker udelukkende de som undervurderer risikoen ved manglende selebrug. Arzrouni spørger hvorfor man ikke bare forbyder anden risikobetonet adfærd såsom rygning og alkoholindtag. Som nævnt ovenfor er det netop en alt for hårdhændet paternalisme: Fuldt rationelle mennesker er i stand til at kontrollere deres rygning eller alkoholforbrug og har stor nytte at et begrænset forbrug, hvorfor et forbud vil ramme dem unødvendigt hårdt. Derfor er regulering ved afgifter en mere fornuftig vej, da regulering ved afgifter (måske) rammer storforbrugende mennesker hårdest – men i øvrigt sikkert for hårdt, da det samtidig fungerer som en politisk nem provenuskrue, idet incidensen falder på en stigmatiseret gruppe. Men det er en anden snak.